

NATIONAL DISASTER MANAGEMENT SYSTEM

Abstract: Issues related to the protection of the population and the national economy in disasters, accidents and catastrophes are within the competence of the state and its policy of protection. The national management system ensures the coordination and communication of the executive authorities and structures of the Unified Rescue System, and action to prevent and mastery of situations of disastrous nature.

Author information:

Donika Dimanova
Assoc. Prof. PhD
in Management of Security Systems Department
at Konstantin Preslavsky University of Shumen
✉ d.dimanova@shu.bg
🌐 Bulgaria

Keywords:
National Management System, disaster protection,
management bodies, disaster response forces.

Въведение

Въпросите, свързани със защита на населението при бедствия са в компетенциите на държавата и реализираната от нея политиката за защита. Съгласно Закона за защита при бедствия и други нормативни актове, една от основните задачи на страната е разработване и формиране на държавна политика за защита на населението и националното стопанство, както и регламентиране на обществените отношения при бедствия.

Бедствената ситуация може да се разглежда от различни аспекти. От една страна тя се свързва с материални и физически загуби, а от друга има трайни последици върху човешката психика.

При възникване на бедствие произтичат различни въпроси, като някои от основните са:

- Коя информация е от критично значение, за да се отключи подходящ отговор от страна на населението при бедствие или криза?
- Какви послания трябва да се изпратят към населението преди, по време и след инцидента?
- Има ли и какви са проблемите за ефективната комуникация между населението и органите на изпълнителна власт? Как могат да бъдат премахнати?
- Какви са възможностите за ефективна комуникация и как могат да бъдат увеличени?
- Какви въпроси може да се предвиди, че ще бъдат зададени от населението в ситуация на риск?
- Какви са отговорностите на медиите? Как може да се помогне на журналистите да отразяват пълно и точно бедствието?

Често информацията за заплахата или възникнало бедствие включва много съобщения. Те са свързани с естеството на риска, мнения на специалисти, загриженост, както законови и административни действия свързани със защитата.

Запахата или настъпилото бедствие в повечето случаи създава непредвидима динамика в действието или противодействието на населението. Поради това е много важно органите на изпълнителна власт да установяват и поддържат комуникация с населението по време на бедствие. Основно се цели намаляване на напрежението сред населението, като се предоставя

точна и навременна информация, както и даване на насоки за поведение и действия намаляващи риска.

В тази връзка целите на изложението са да се анализира Националната система за управление при бедствия, като се акцентира на функциите на държавата при защита на населението.

Изложение

Състоянието на Националната система за управление при бедствия е в пряка връзка с политическото и икономическото положение на страната, което дава отражение върху системите за сигурност в национален и регионален аспект.

Националната система за управление осигурява [5]: анализ и оценка на риска от възникване на бедствия, планиране намаляването на риска от бедствия, поддържане готовността на изпълнителната власт и отговорните институции за действие при бедствия, постоянен обмен на информация, координация на действията на органите за управление и на силите за реагиране при бедствия, както и ефективно използване на наличните ресурси.

Основните компоненти на Националната система за управление при бедствия са функционално свързани и включват [2,3]: органи за управление, центрове на управление, комуникационно-информационна система и сили за реагиране при бедствия.

Съгласно законодателството в Република България, защитата при бедствия се извършва от органите на изпълнителната власт, юридическите лица и едноличните търговци в изпълнение на възложените им функции от Закона за защита при бедствия (чл. 3 и чл. 5) и други нормативни актове, които регламентират тяхната дейност.

Съгласно Закона за защита при бедствия, Министерски съвет (МС) формира държавната политика в областта на защитата, като осъществява общото ръководство и изготвянето на национални програми, стратегии, секторни политики, планове за защита при бедствия и др. Освен това МС предвижда и финансови средства за защитата чрез създадения към него Съвет за намаляване на риска от бедствия. Съветът за намаляване на риска от бедствия включва [2]: представители на ръководствата на министерствата, ведомствата, Българската академия на науките, висши училища, научно-изследователски институти, Националното сдружение на общините в Република България, Българския Червен кръст и юридически лица, включително юридически лица с нестопанска цел, имащи отношение към намаляването на риска от бедствия.

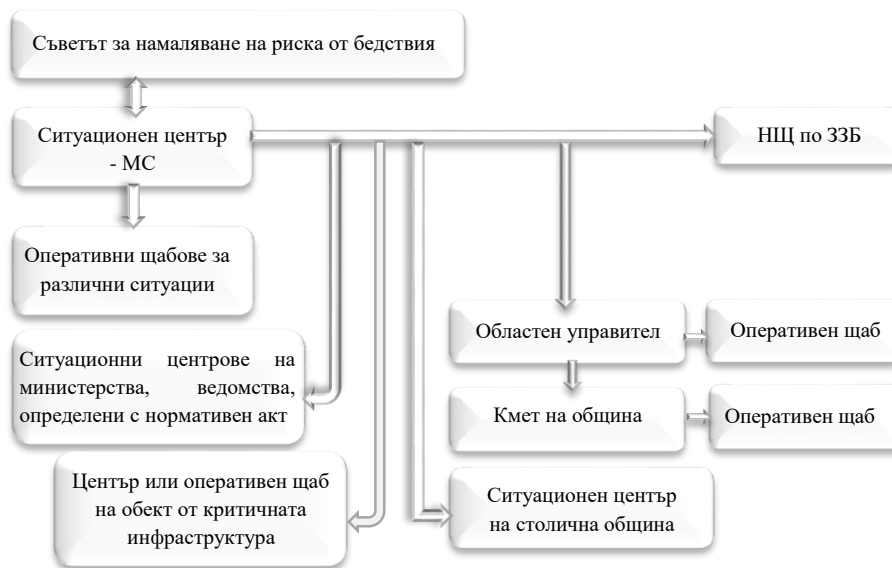
Дейността на Съветът за намаляване на риска от бедствия към МС основно е свързана с разработването, актуализирането и прилагането на националната стратегия, програма, планове и политика за намаляване на риска и защитата при бедствия.

При заплахата или възникнали бедствия на територията на страната се предоставя еднаква по обем и съдържание информация за ситуацията на президента на Република България и на председателя на Народното събрание.

За ефективно функциониране на системата, останалите органи на изпълнителна власт - министри, председатели на държавни агенции и държавни комисии, изпълнителни директори на изпълнителни агенции, получават конкретни задачи за ръководство на дейностите по управление на бедствия в подчинените им структури и в ръководената от тях сфера. Тези дейности са регламентирани и описани в Закона за защита при бедствия и Национална програма за защита при бедствия.

За подпомагане на ръководителите при вземането на решения при бедствия, са създадени звена за управление.

В центровете за управление при бедствия (фиг. 1) е съсредоточена по-голямата част от управленския ресурс за оперативно управление. Центрове се създават в администрациите на МС, в министерствата, ведомствата, областните и общинските администрации, като се интегрират в единна система с непрекъснато оперативно дежурство и постоянно наблюдение.

Фиг. 1. Система за управление при бедствия

При възникване на бедствие на територията на страната, министър-председателят със заповед въвежда Националния план за защита при бедствия и създава Национален щаб (НЩ). В състава на щаба поименно са включени министри и заместник-министри, ръководители на ведомства и институции или техни заместници и други, имащи задължения за изпълнението на Националния план за защита при бедствия [2,3]. За подпомагане дейността на щаба се създават и работни групи от експерти. Министър-председателят със заповед определя и ръководителя на операциите.

Основните дейности на Националния щаб са [2,4]:

- анализира и оценява обстановката при бедствие;
- взема решения за необходимия обем и ресурсно осигуряване на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи за предотвратяване, ограничаване и ликвидиране на последствията от бедствието и за подпомагането на засегнатото население;
- организира и координира действията на: министрите, ръководителите на ведомствата, областните управители, кметовете на общини, юридическите лица и едноличните търговци, на които са възложени функции за защита при бедствия;
- осъществява контрол по изпълнението на задачите и мерките за овладяване на бедствието;
- информира чрез медиите населението за развитието на бедствието, за предприеманите действия за неговото ограничаване и овладяване и за необходимите предпазни мерки и действия;
- докладва на министър-председателя, президента на Република България и на председателя на Народното събрание за хода на провежданите защитни мероприятия.

Дейността на Национален щаб се обслужва от Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ към МВР (ГДПБЗН), както и от компетентните с оглед характера на бедствието министерства, ведомства и институции.

Освен Национален щаб, към всяко министерство и ведомство има изградени оперативни щабове или ситуационни центрове.

Оперативните центрове на ГДПБЗН осъществяват координацията на съставните части на единната спасителна система (ЕСС), като основните им функции и задачи са [2]:

- приемат и оценяват информацията за възникнали бедствия;
- уведомяват компетентните съставни части на ЕСС и координират по-нататъшната дейност на основата на стандартни оперативни процедури;
- извършват ранно предупреждение и оповестяване на органите на изпълнителната власт, съставните части на ЕСС и населението при бедствия;
- по искане на ръководителя на операциите организират включване на предвидените в плановете за защита при бедствия съставни части на ЕСС, както и на допълнителни сили и средства.

Щаб за изпълнението на Националния план за защита при бедствия се сформира на областно и общинско ниво (Съвет за намаляване на риска от бедствия), който се ръководи от областния управител или кмета на засегнатата община.

Комуникационно-информационната система е интегриран организационно-технически комплекс от органи, комуникационни и информационни ресурси, процедури и документи за осигуряване на обмен, обработка, съхранение и защита на информацията в системата за управление при бедствия [5].

Комуникационно-информационната система служи за обмен на информация между оперативни щабове или ситуационните центрове за управление на бедствия. Създаването на добра комуникационна и информационна среда дава възможност на органите за управление да моделират и да прогнозираят естеството на бедствията. Целта е навременно получаване на актуална и точна информация, което дава възможност на органите за управление и силите за реагиране да вземат правилни решения в изпълнение на задачите си при различна оперативна обстановка. Като подсистема на комуникационно-информационната система е Националната система за ранно предупреждение и оповестяване, чрез която се информира населението и органите на изпълнителната власт при заплахата или възникване на бедствия.

Информацията и данните постъпват от много и различни източници като [1,4]:

- данни от системи за мониторинг на метеорологични, хидрологични, сеизмологични, химически, радиологични, екологични, ядрени и други обекти и явления;
- информация за опасни явления от НИМХ, Агенцията за проучване и поддържане нивото на река Дунав;
- информация и данни от централните на Националната система за спешни повиквания с единен европейски номер 112;
- информация и данни от географските информационни системи на Центъра за аерокосмическо наблюдение към МВР;
- от международния обмен на информацията и данни.

Силите за реагиране при бедствия включват: ГДПБЗН към МВР с нейните териториални звена, Областна дирекция на МВР (Районни управления полиция), централите за спешна медицинска помощ, доброволни формирования, структурите на Българския червен кръст, въоръжените сили, министерства, ведомства, общини, търговски дружества и др. Те изпълняват дейности по предотвратяване и овладяване на бедствия и преодоляване на последиците от тях. При такива ситуации на територията на цялата страна или на част от нея законът предвижда възможност за обявяване на бедствено положение. Също като крайна мярка може да бъде обявена и мобилизация на граждански ресурси за времето на бедственото положение, което става с решение на МС.

Заключение:

Защитата на населението, инфраструктурата и националното стопанство при възникване на природни бедствия е комплексна дейност. В момента защитата се организира и осъществява от Главна дирекция ПБЗН, която е национална специализирана структура на МВР за пожарна безопасност и защита на населението при пожари, бедствия, аварии и катастрофи. Дирекцията

осъществява дейността си самостоятелно или съвместно с органите на изпълнителната власт, юридическите лица и едноличните търговци в изпълнение на възложените им функции, при условията и по реда на Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за защита при бедствия и други нормативни актове.

References:

1. Dimanova, D. Zashchita pri bedstvia, avarii i katastrofi. UI „Episkop Konstantin Preslavski”. Shumen. 2016.
2. Zakon za zashchita pri bedstvia, izm. i dop. DV. br.97 / 5.12.2017.
3. Natsionalen plan za zashchita pri bedstvia, MS Sofia, 2010.
4. Natsionalna programa za zashchita pri bedstvia 2014 – 2018. MS Sofia, 2013.
5. Pravila za organizatsiyata na deynostta na MVR pri izvanredni situatsii. Sofia, 2012.